

Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького
НАН України

АГРАРНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА, ЮРИДИЧНА НАУКА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

**Матеріали
Всеукраїнського круглого столу
(25 травня 2012 року)**

**Національний університет
біоресурсів і природокористування України**

**Інститут держави і права ім. В.М. Корецького
НАН України**

**АГРАРНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА,
ЮРИДИЧНА НАУКА І НАВЧАЛЬНА
ДИСЦИПЛІНА**

**Матеріали
Всеукраїнського круглого столу
(25 травня 2012 року)**

**Київ
Видавничий центр НУБіП України
2012**

Аграрне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна: матеріали Всеукраїнського круглого столу (25 травня 2012 р.) зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В.М. Єрмоленка, В.І. Курила, В.І. Семчика. – К. : Видавничий центр НУБіП України, 2012. – 168 с.

© Національний університет біоресурсів і природокористування України (юридичний факультет), Інститут держави і права ім. В.М. Корецького

ЗМІСТ

<i>Семчик В.І.</i> АГРАРНЕ ПРАВО ЯК КОМПЛЕКСНА ГАЛУЗЬ ПРАВА УКРАЇНИ	7
<i>Єрмоленко В. М.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПРАВА.....	9
<i>Статівка А.М.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАУКИ АГРАРНОГО ПРАВА ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	12
<i>Бобкова А.Г., Павлюченко Ю.М., Любимов І.М.</i> ПРОДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АГРАРНЕ ПРАВО» 16	
<i>Шульга М.В.</i> ЕВОЛЮЦІЯ ПРЕДМЕТУ АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	23
<i>Носік В.В.</i> ПРЕДМЕТ АГРАРНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ : ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	26
<i>Курило В.І.</i> ПРО ДУАЛІЗМ НОРМ АГРАРНОГО ПРАВА	28
<i>Уркевич В.Ю.</i> ПРО МЕТОДИКУ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З АГРАРНОГО ПРАВА	31
<i>Мірошніченко А.М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ У СВІТІ ПОЛОЖЕНЬ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО РИНОК ЗЕМЕЛЬ»	34
<i>Вищиний М.Я.</i> ОПІТОВІ РИНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ АГРАРНОГО ПРАВА.....	37
<i>Коваленко Т.О.</i> ДЖЕРЕЛА АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	40
<i>Кулинич П.Ф.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК ПРЕДМЕТА АГРАРНОГО (СІЛЬСЬКОГО) ПРАВА	43
<i>Федорович В.І.</i> ПРО ДІЯКІ АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ТА АГРАРНОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	46
<i>Гасцька-Колотило Я.З.</i> АГРАРНЕ ПРАВО: ПЕРСПЕКТИВА БУТИ.....	48

<i>Багай Н.О.</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СЕЛЯН.....	50
<i>Батузінна О.М.</i> СИСТЕМА АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	54
<i>Бейсун А.Л.</i> НОВІ ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ЯК СТРУКТУРНІ ТА СИСТЕМОУТВОРЮЮЧІ ЕЛЕМЕНТИ СУЧАСНОГО АГРАРНОГО ПРАВА.....	57
<i>Бугера С.І.</i> ПРОБЛЕМА СИСТЕМАТИЗАЦІЇ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЯКІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	61
<i>Бусуйок Д.В.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ НА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ.....	64
<i>Гафурова О.В.</i> ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕЛА.....	69
<i>Горіславська І.В.</i> ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ АВАРІЙНИХ КОМІСАРІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	73
<i>Дейнега М.А.</i> АГРОМЕЛІОРАТИВНІ ВІДНОСИНИ ЯК ПРЕДМЕТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	75
<i>Земко А.М., Філюк О.С.</i> ВІДНОСИНИ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ЯК ІНСТИТУТ АГРАРНОГО ПРАВА.....	78
<i>Каракаш І.І.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА СТРУКТУРУВАННЯ СУЧАСНОГО АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	81
<i>Корнієнко Г.С.</i> ЩОДО МІСЦЯ АГРАРНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ.....	85
<i>Краснова Ю.А.</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ.....	87
<i>Курман Т.В.</i> ПРО ПРИНЦИП ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	90
<i>Кучаковська Н.О.</i> ЩОДО СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНОГО СКЛАДУ ПРАВОВІДНОСИН ОПОДАТКУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	92

<i>Лісова Т.В.</i> ЗЕМЛЕУСТРІЙ ЯК ЗАСІБ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	95
<i>Марченко С.І.</i> СИСТЕМАТИЗАЦІЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	98
<i>Мушенок В.В.</i> ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ВАЖЛИВЕ ПИТАННЯ АГРАРНО-ПРАВОВОЇ НАУКИ.....	101
<i>Настечко К.О.</i> МЕТОДОЛОГІЯ НАПИСАННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ АГРАРНОГО І ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА.....	104
<i>Настіна О.І.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ПРАВА.....	108
<i>Новак Т.С.</i> ДО ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ОХОРОНИ ПРАЦІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ДО МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	111
<i>Панченко В.В.</i> ЛОКАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИХ АГРАРНИХ ВІДНОСИН.....	114
<i>Петлюк Ю.С.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПРИНЦИП ПРІОРИТЕТНОСТІ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	117
<i>Піддубний О.Ю.</i> СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	120
<i>Романко С.М.</i> ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК СКЛADOVA ПРЕДМЕТУ АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	124
<i>Самсонова Я.О.</i> НАРІЖНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ТОВАРОВИРОБНИКІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	126
<i>Тусва О.М.</i> ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО В КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	129
<i>Чибаненко М.М.</i> ВЗАСМООБУМОВЛЕНІСТЬ ПРЕДМЕТА І МЕТОДУ В АГРАРНОМУ ПРАВІ	131

<i>Яра О.С.</i> ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ АГРАРНОГО ПРАВА НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ.....	136
<i>Будай О.В.</i> ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ БАНКУТСТВА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	137
<i>Власова І. С.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ	140
<i>Ігнатенко І.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ У МЕЖАХ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ	143
<i>Канарик Ю.С.</i> ЯКІСТЬ МОЛОКА В ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	146
<i>Кульчій І.М.</i> ДИВЕРСИФІКАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ІНСТИТУТ АГРАРНОГО ПРАВА	149
<i>Машевська Л.А.</i> ПЕРСПЕКТИВА ВІДНЕСЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ З АГРАРНО- ПРАВОВОГО СПОРУ ДО ВТОРИННИХ ДЖЕРЕЛ АГРАРНОГО ПРАВА ...	150
<i>Овчаренко О.М.</i> АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВЕТЕРИНАРНУ МЕДИЦИНУ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	153
<i>Остафійчук Г.В.</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПТАХІВНИЦТВА ЯК ІНСТИТУТ АГРАРНОГО ПРАВА	156
<i>Суперсон Ю.В.</i> ЩОДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БДЖІЛЬНИЦТВА	159
<i>Шапошнікова Н.В.</i> ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ РОСЛИН	162
<i>Шведенко П.Ю.</i> КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	164

*Корнієнко Г.С.
кандидат юридичних наук
кафедра земельного та
аграрного права
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

ЩОДО МІСЦЯ АГРАРНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ ПРАВА УКРАЇНИ

Аграрне право – порівняно нова галузь в системі права, яка об'єктивно сформувалася у 70-х роках минулого століття внаслідок об'єднання в єдиний комплекс правових норм, які регулювали суспільні відносини в колгоспах, державних сільськогосподарських підприємствах, інших сільськогосподарських виробничих структурах, що існували у той час.

З того часу серед науковців і ведеться дискусія з приводу, що являє собою аграрне право відносно його юридичної природи та його місця в системі права. Спорні відносно визнання аграрного права, як самостійної галузі права призвели до формування таких точок зору:

- 1) аграрне право – це самостійна галузь права, яка є похідною від колгоспного права, а згодом і сільськогосподарського права;
- 2) аграрне право – це комплексна, інтегрована, спеціалізована галузь права;
- 3) аграрне право – визнається, як наука та учбова дисципліна, але не визнається, як самостійна галузь, тому що не має однорідного предмету, спеціального методу правового регулювання відносин, та єдиного кодифікованого акта тобто Аграрного Кодексу;
- 4) аграрне право є підгалуззю господарського права;
- 5) аграрне право – це галузь законодавства.

Відносно останньої позиції, на сьогодні, спори вичерпано і зрозуміло, що аграрне право є галуззю законодавства, з урахуванням наявності великої кількості норм, які направлені на врегулювання відносин в аграрному секторі економіки.

Якщо розглядати позицію, що аграрне право підгалуззю господарського права, тоді потрібно згадати, які відносини входять до предмету господарського права. До предмета господарського права входять відносини, які виникають між господарюючими суб'єктами. Розглядаючи наявних суб'єктів аграрного права ми бачимо, що нарівні з аграрними товаровиробниками, які мають статус юридичної особи існують і не господарюючі суб'єкти, наприклад особисті селянські господарства. Проаналізувавши статистичні дані 80% м'ясо-молочної продукції в Україні виробляється селянами-одноосібниками або тими, що займаються веденням особистого селянського господарства. При реалізації цієї продукції не виникають господарські відносини. Відсутній

господарський характер у членських відносинах, які виникають між членами підприємств кооперативного типу. Не спостерігається господарський характер у орендних відносинах, які виникають між власниками земельних ділянок сільськогосподарського призначення і орендарями. Аграрному праву притаманне врегулювання відносин щодо соціального забезпечення сільського населення, а це ніяк не відноситься до сфери господарського права. Тому ствердження, що аграрне право – це підгалузь господарського права не знаходить широкої підтримки.

Позиція повного заперечення аграрного права, як самостійної галузі права в системі права не зовсім вірна, оскільки не дає відповіді на питання до якої галузі відносяться нормативно правові акти, як джерела права, у своїй сукупності, які складають самостійну галузь законодавства – аграрне законодавство об'єктом правового впливу та сферою дії якого є те, що і для аграрного права – сільськогосподарська діяльність, сільське господарство, як галузь економіки.

Точка зору, що аграрне право – це комплексна галузь права базується на теоретичні конструкції запропонованій С.С. Алексєєвим. Починаючи з 1975 року у своїх публікаціях він неодноразово обґрунтовував концепцію про поділ галузі права на: традиційні та комплексні (вторинні). Виходячи із цього в науковій та учбовій літературі аграрне право почали відносити до комплексних (вторинних) правових формувань, які не можуть визнаватися самостійними, оскільки предмет аграрного права складають комплекс взаємопов'язаних відносин.

З таким підходом до визначення юридичної природи аграрного права, як галузі права, на сьогодні, не можна погодитися.:

По-перше, в загальній теорії права відстоюється точка зору повного заперечення можливості існування комплексних галузей права (Поленіна С.В).

По-друге, комплексність, як юридично визначена характеристика окремих галузей права зі складним предметом регулювання в сучасній постійно набуваючи розвитку системі права втрачає сенс. Оскільки відбувається диференціація та інтеграція правового регулювання окремих сфер суспільного життя. Ознака комплексності стає притаманною і для традиційних галузей права (цивільного, адміністративного права). На сучасному етапі розвитку системи права, все частіше ми спостерігаємо тенденцію переходу комплексних галузей права в розряд основних (наприклад екологічне право, господарське право). Для аграрного права – цей факт ще підтверджується тим, що попередником його було колгоспне право, яке було визнане основною галуззю права, не дивлячись на комплексний характер предмета.

У зв'язку із переходом до ринкової економіки в аграрному секторі коло суб'єктів значно розширилося. Наявність таких суб'єктів в аграрному праві як то: фермерські господарства; особисті селянські господарства; громадяни які є орендодавцями земель сільськогосподарського призначення; члени сільськогосподарських

підприємств кооперативного типу, дає нам право говорити про велике коло правових відносин, що потребують спеціального правового регулювання нормами аграрного права.

Отже, аграрне право – це самостійна галузь права, норми якої регулюють відносини які виникають між суб'єктами аграрного права з приводу виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції, кількість і якість якої впливає на продовольчу безпеку країни.